

Ikony

Część I

Wykład dla kursu przewodnickiego SKPB
Warszawa 2007/2008

*„Ale my wszyscy, odkrytym obliczem patrząc
w zwierciadle na chwałę Pańska, w ten sam
obraz się przemieniamy...”*

2 Kor 3,18

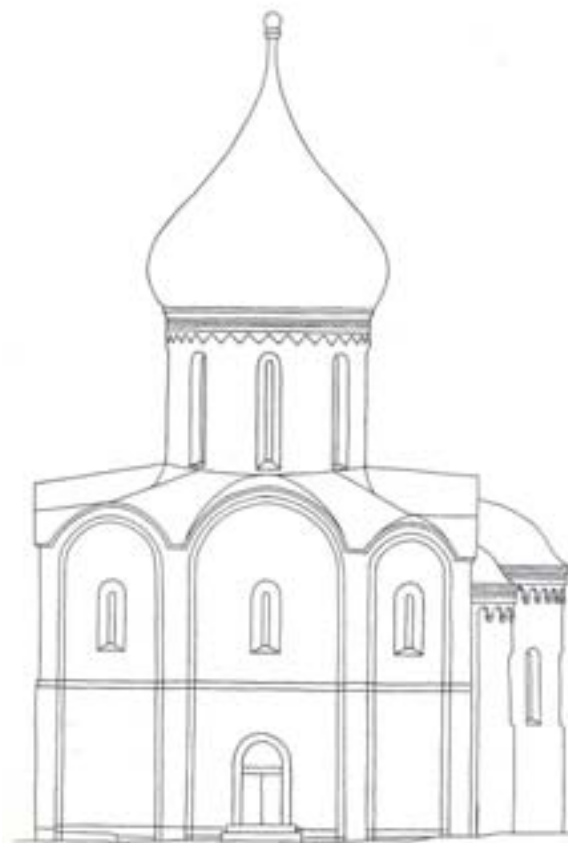
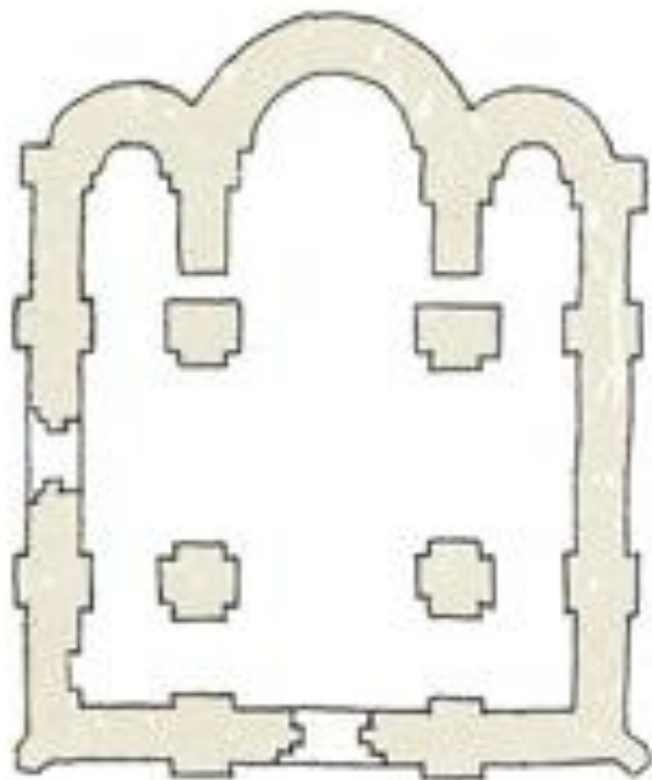
*„Powiedz mi jak obraz czcisz, a powiem Ci
w co wierzysz”*

Św. Jan Damasceński

Plan Wykładu

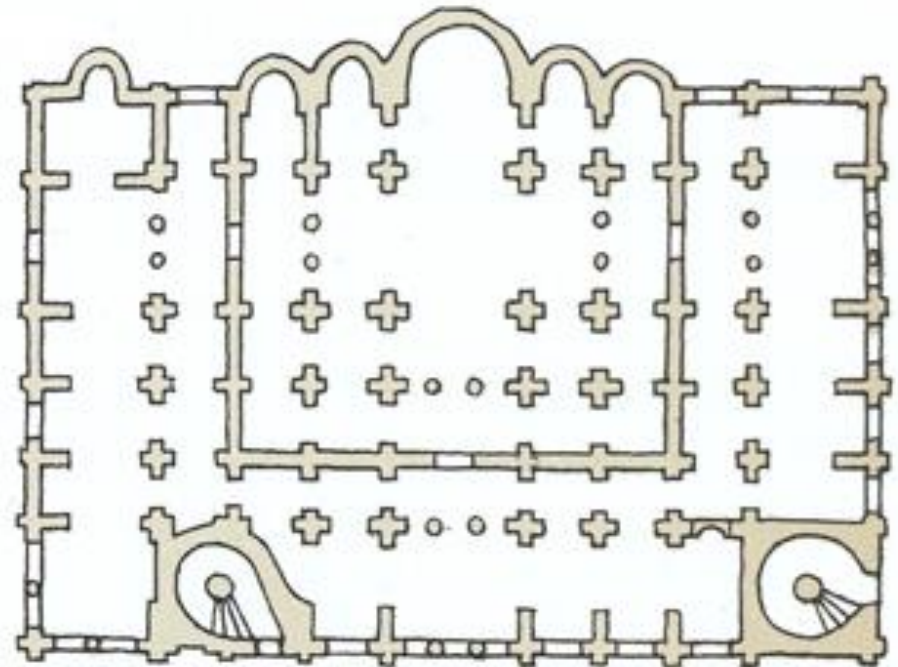
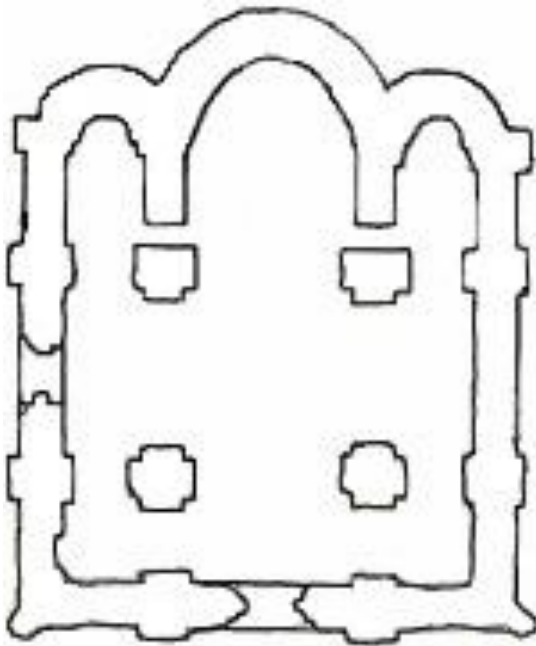
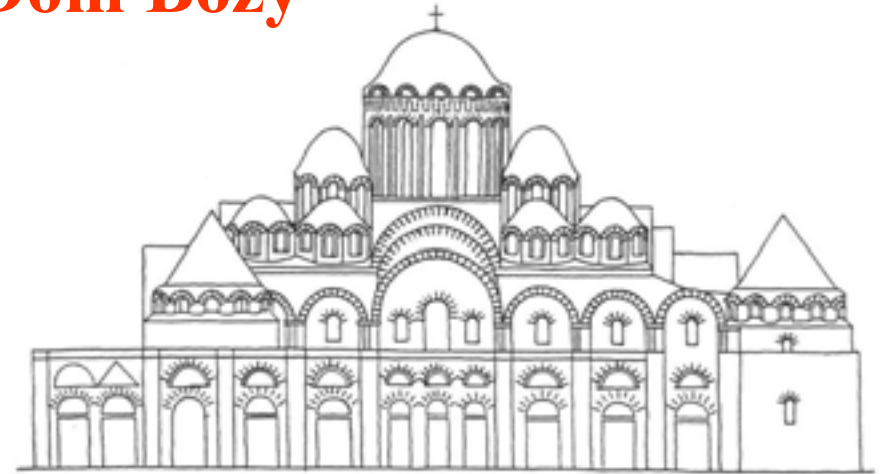
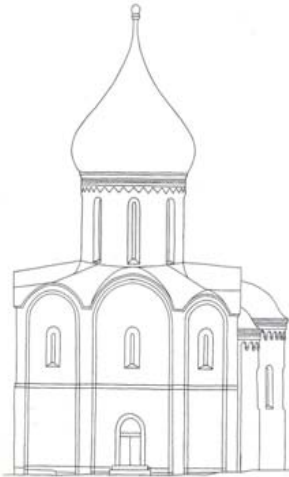
- Architektura cerkwi – domu Bożego
- Ewolucja ikonostasu jako przegrody ołtarzowej
- Historia ikon
- Techniki malowania ikon
- Typy ikonograficzne
- Dodatki – dla tych którzy chcą więcej niż muszą

Cerkiew – Dom Boży

Cerkiew w Perejasławiu Zaslawskim (XI w.)

Cerkiew – Dom Boży

Cerkiew w Perejasławiu Zaslawskim (XI w.)

Cerkiew Św. Sofii w Kijowie (XI-XIX w.)

Cerkiew – Dom Boży

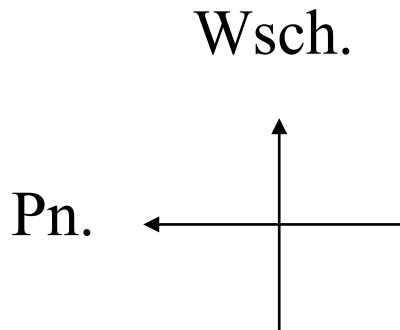

Cerkiew z osobną dzwonnica

Cerkiew z dzwonnica nad kruchtą

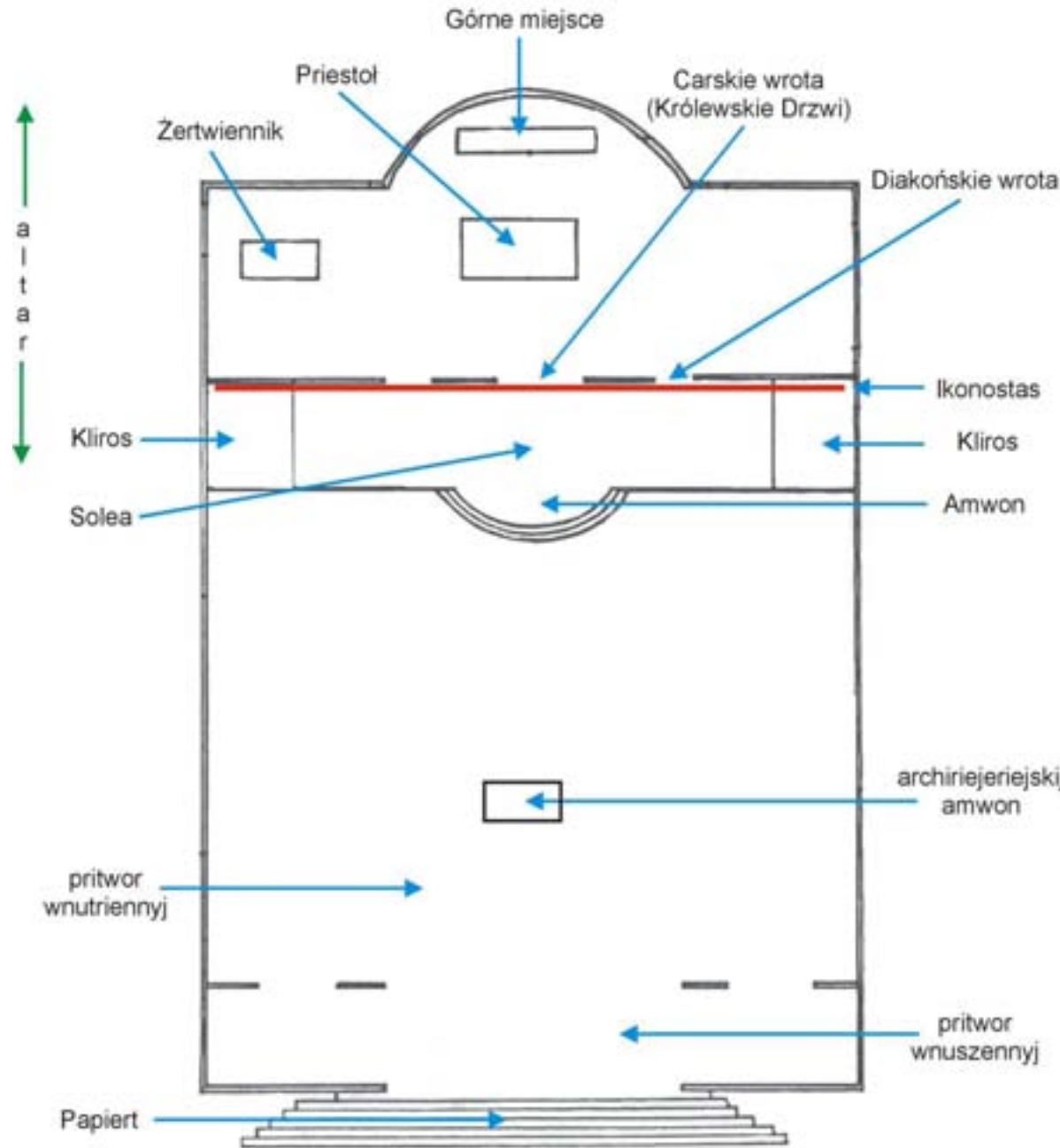
Cerkiew – dom Boży

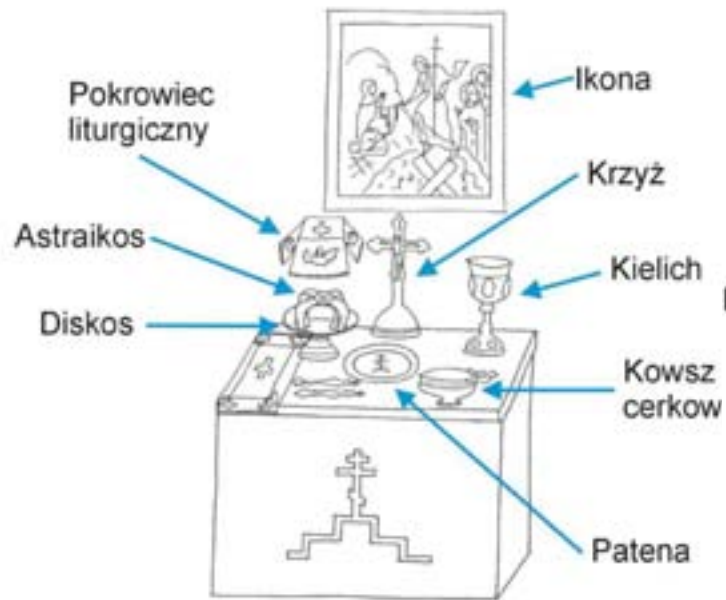
Cerkiew jest budowlą orientowaną: altar jest skierowany na wschód.

Części cerkwi:

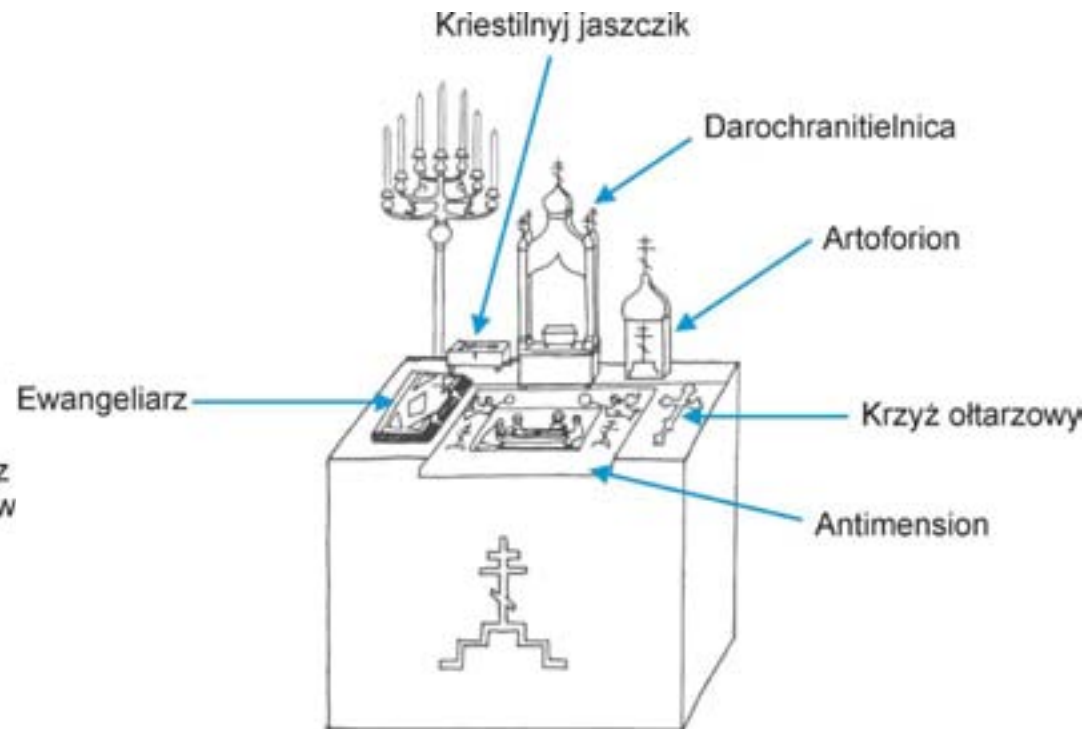
- Altar (prezbiterium)
- Pritwor wnutriennyj (nawa)
- Pritwor wnuszennyj (babiniec)

Altar

Ż E R T W I E N N I K

P R I E S T O Ł

Wyposażenie Priestoła

Darochnianica

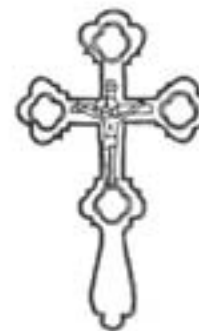
Ewangeliarz

Atrnimensjon

Artoforion

Krzyże

Wyposażenie Żertwiennika

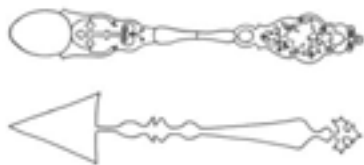
Diskos i Astraikos

Kielich mszalny

Kowsz cerkownyj

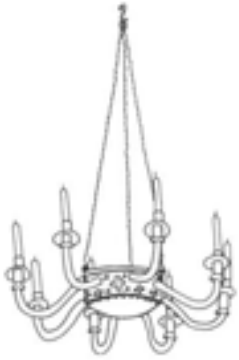

Noże liturgiczne

Pateny

Nawa

Panikandylion

Polikandylion

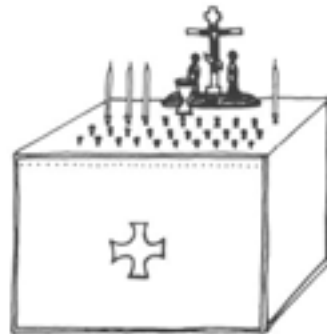
Lampka oliwna

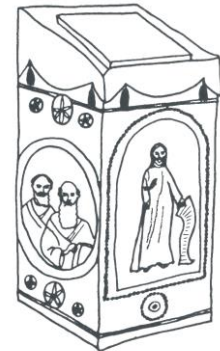
Kiwot

Panichidnik

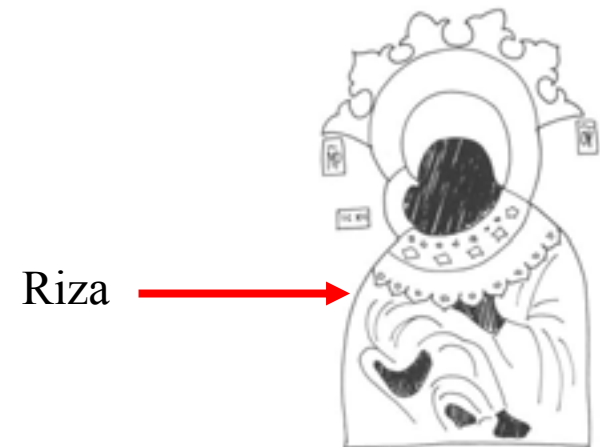
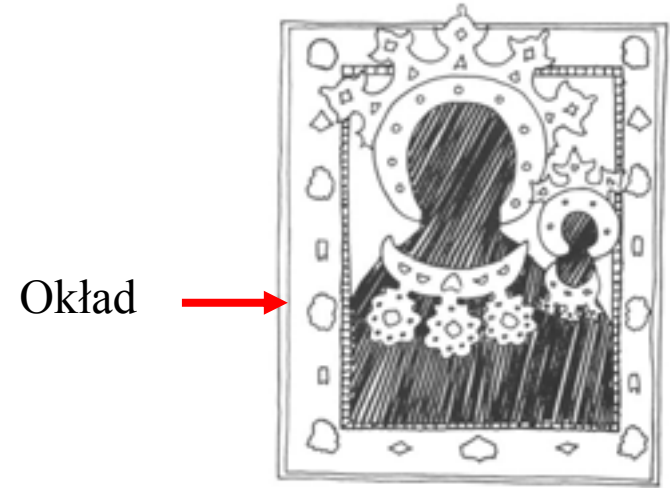
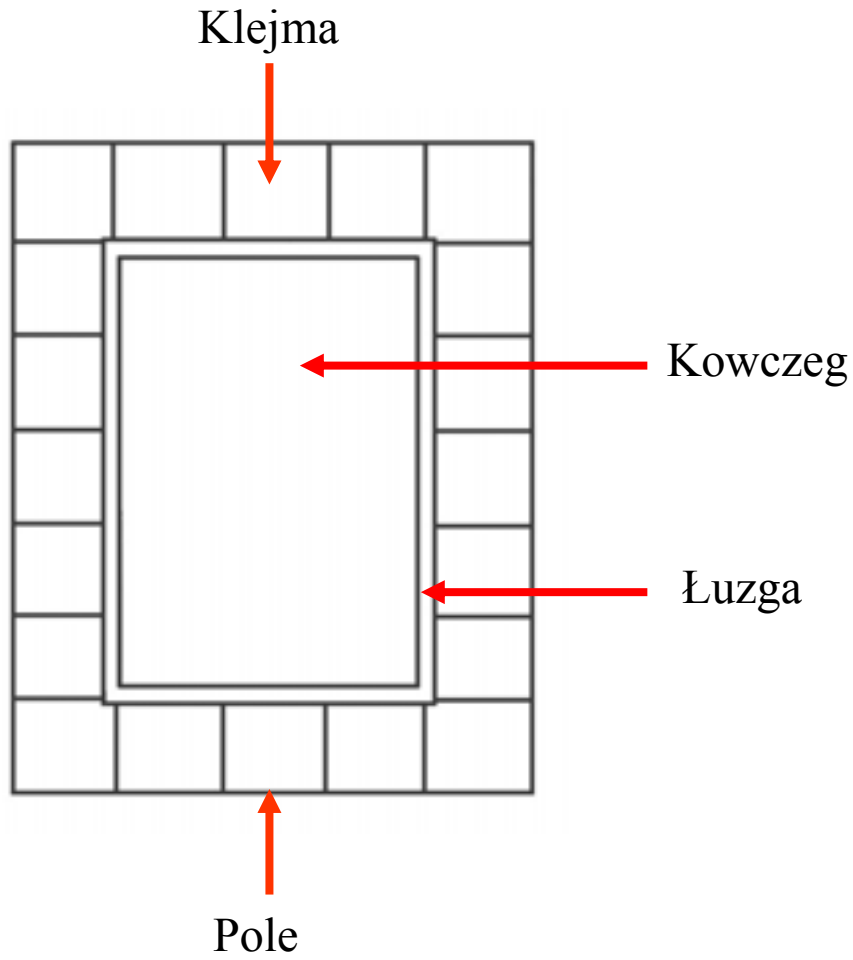

Tron Biskupi

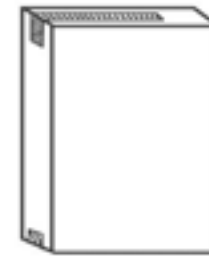
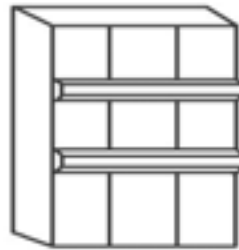
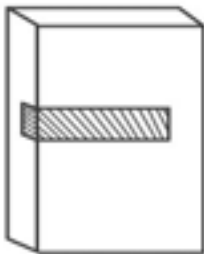
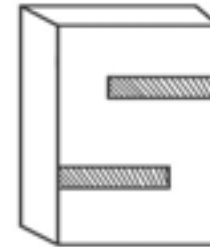
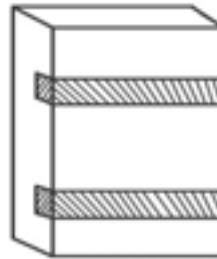

Anałoj

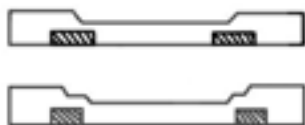
Ikona

Ikona - podobrazie

jaskółki = łastoczki = szpongi

przekrój
ikony

Techniki tworzenia ikon

Kość
słoniowa

Ceramika

Szkło

Techniki tworzenia ikon

Odlew

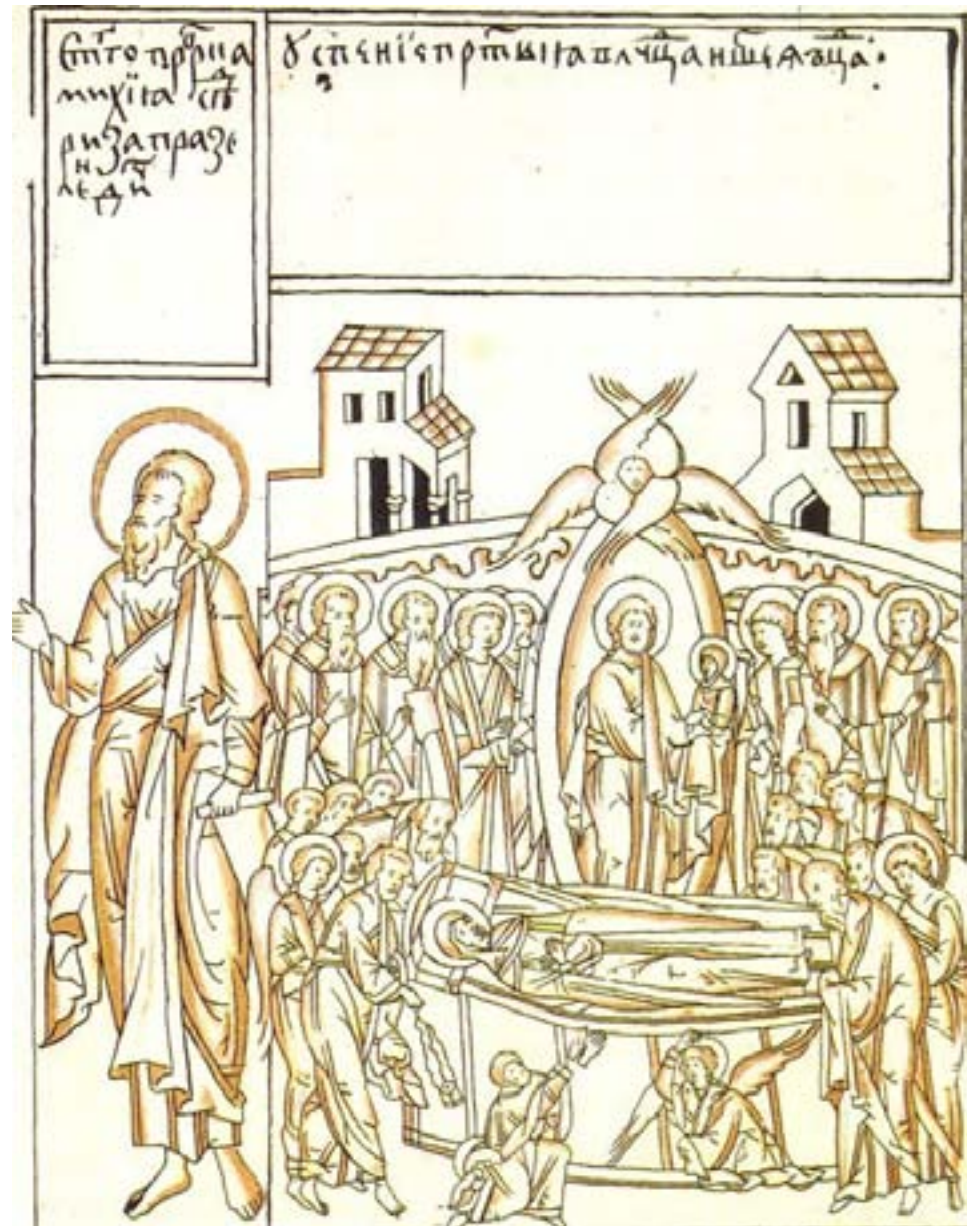

Emalia

Mozaika
na drewnie

Podręczniki malarskie - podlinniki

Fragment Hermeneji z Góry Athos, autorstwa Dionizosa z Furmy

Alfabet Grecki

α Ad	1	A	π Π	50	P
β B	2	V	ρ	90	
γ Γ	3	G	ϱ Ρ	100	R
δ Δ	4	D	σ Σ Ϛ	200	S
ε Eε	5	E	τ T	300	T
ς	6		υ Υ V	400	Y
ζ Z	7	Z	φ Φ	500	F
η H	8	I	χ Χ	600	KH
θ Θ θ	9	TH	ψ Ψ	700	PS
ι I	10	I	ω Ω ω	800	Ō
κ K	20	K	λ	900	
λ Λ	30	L	μ Μ	1000	
μ Μ Μ	40	M	ν Ν	2000	
ν Ν	50	N	ξ Ξ	11	
ξ Ξ Ξ	60	X	ο Ο	12	
ο Ο	70	O	ι Γ	13	

DYFONGI I GRUPY SPOŁGŁOSEK

ελ εΙ - ī

αλ αΙ - ē

οι οΙ - ī

SCIĄGNIĘCIA

αβ - αβ

αγ - αγ

αδ - αδ

αε - αε

ευ εΥ - EV-ZF

αυ αΥ - AV-AF

ου ΟΥ - OJ

ηυ ΗΥ - IV-IF

Ϛ - ϚΙ

η - ηΤ

η - ηΤ

Ϛ - ϚC

υι ΥΙ - Ī

μλ ΜΠ - B-MB

ντ ΝΤ - D-ND

ϙ - ϙV

π - πP

ϙ - ϙT

δ - δO

Alfabet Staro-cerkiewno-słowiański

ⱁⱂ	1	A	НН	50	N	Ѣѣ	ZNAK TWARDOY
ⱃⱄ		B	ⱄⱄ	...	ō	Ѥѥ	ě (u)
ⱅⱆ	2	V	ⱆⱆ	70	O	Ѧѧ	ZNAK MЯKO
ⱇⱈ	3	G	ⱈⱈ	80	P	Ѩѩ	ie
ⱉⱊ	4	D	ⱊⱊ	100	R	Ѫѫ	iou
ⱋⱌ	5	E	ⱌⱌ	200	S	Ѭѭ	ia
ⱍⱎ		ŹH	ⱎⱎ	300	T	Ѯѯ	ia
ⱏⱐ	6	Ĺ	ⱐⱐ	400	OU	Ѱѱ	ot
ⱑⱒ	7	Ĺ	ⱒⱒ	500	F	Ѳѳ	9 TH
ⱓⱔ	8	i	ⱔⱔ	600	KH	Ѵѵ	700 PS
ⱕⱖ	10	i	ⱖⱖ	900	TS	Ѷѷ	60 KS
ⱗⱘ	20	K	ⱘⱘ	90	TCH	Ѹѹ	400 y
ⱙⱚ	30	L	ⱚⱚ		CH		
ⱛⱜⱝⱞ	40	M	ⱞⱞ		CHTH		

Przykłady Abrewiacji na ikonach

Ἰ̅ς̅ Χ̅ς̅	JEZUS CHRYSZTUS
Ὁ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ	PANTOKRATOR
ΜΗΤ̅Ρ̅ Θ̅Υ̅	MATKA BOŻA
Ἡ ΠΛΑΤΥΤΕΡΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩ̅Ν	PLATYTERA (WYWYSZCZONA W NIEBOSZACH)
Ἡ ὈΔΗΓΗΤΡΙΑ	HODEGETRIA (TA, KTÓRA JEST PRZEWODNICZKA W DRODZE)
Ἡ ΓΛΥΚΟΦΙΛΟΥΣΑ	GLYKOPHILOUSA (MIŁOŚCIWA)
ἉΓ̅Ι̅ Ο̅ Π̅Ρ̅Ο̅Φ̅Η̅Τ̅Η̅Σ	ŚW. JAN CHRZCIECIEL
Ὁ ΠΡΟΦΗΤΗΣ	PROROK
ἘΞΑΠΕΤΡΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ	SERAFIN O SZESZCIU SKRZYDŁACH
ΧΕΡΥΒΙΜ	CHERUBIN
Ἀρχάγγελος - Ἄγγελος	ARCHANIOL
Ἄγγελος	ANIOL
Ἀπόστολος	APOSTOL
Ἐβανγελίστης	EWANGELISTA

Ἡ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ Τῆς Ἀβραάμ	ANIOŁOWIE W GOŚCINIE U ABRAHAMA (TRÓJCA ŚWIĘTA)
Ὁ ΕΒΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΣΚΥ	ZWIASTOWANIE MARIII
Ἡ ΧΡΙΣΤ̅Υ̅ ΓΕΝΗΣΙΣ	BOŻE NARODZENIE
Ἡ ὙΠΑΠΑΝΤΗ	WPROWADZENIE MARIII DO ŚWIĄTYNI
Ἡ ΒΑΠΤΙΣΙΣ	CHRZEST
Ἡ μεταμόρφωσις	PRZEMIENIENIE
Ἡ ΒΑΙΘΟΦΟΡΟΣ	WJAZD DO JERUZOLIMY
Ὁ ΠΝΥΚΙΟΣ ΔΕΙΠΝΟΣ	OSTATNIA WIECZERZA
Ἡ ΣΑΥΡΩΣΙΣ	UKRZYŻOWANIE
Ἡ ΕΙΣ ἌΔΥ ΚΑΘΟΔΟΣ	ZSTAPIENIE DO OTCHŁANI
Ἡ ἈΝΑΣΤΑΣΙΣ	ZMARTWYCHWSTANIE
Ἡ ἈΝΑΛΥΣΙΣ	WNIEBOWSTAPIENIE
Ἡ ΠΕΝΤΕΚΟΣῆ	ZESLANIE DUCHA ŚW.
Ἡ ΨΗΛΑΦΗΣΙΣ	NIEDZIELA ŚW. TOMASZA
Ὁ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΗΣ ΘΚΥ	NARODZINY MARIII
Ἡ ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΚΥ	ZASNIĘCIE MARIII

Ἀγγέλ	ἀγγελός	ANIOL	ΜΗΤ̅Ρ̅ Θ̅Υ̅	μητήρ θεῶν	MATKA BOŻA (gr.)
Ἀρχάγγ	ἀρχάγγελος	ARCHANIOL	ΜΥ̅Κ̅Σ	μύκης	MĘCZENNIK
Ἀπ̅ / Ἀπ̅λ	ἀπόστολος	APOSTOL	Ο̅Υ̅Σ	οὐς	OJCIEC
Βλασην	βλασηνή	BLOGOSLAWIONY	Π̅Ρ̅Ε̅Σ	πρε̅ς	SPRAWIEDLIWY
ΒΓ̅Σ	βους	BÓC	Π̅Ρ̅Ε̅ΣΤ̅Α	πρε̅στα	ŚW. JAN CHRZCIECIEL
ΒΘ̅Α	βωγορόδνυα	MATKA BOŻA	Π̅Ρ̅Ε̅ΣΝΗ	πρε̅σνη	BLOGOSLAWIONY
ΒΚ̅Τ̅Ε̅Θ	βεκτεςθ	BOSKOŚĆ	Π̅Ρ̅Ο̅Κ̅Σ	pro̅ks	PROROK
ΒΛ̅Ν̅Ц̅Α	βλδνцα	KRÓLOWA	Π̅Ρ̅Ε̅ΣΤ̅ΑΔ	pre̅stada	NAJŚWIĘTSZA
ΒΛ̅Χ	βλκн	WIELKI	С̅Ε̅	se̅	ŚWIĘTY
ΒΜ̅Υ̅Σ	βλκнκн̅т̅н̅с̅н̅к̅	WIELKI MĘCZENNIK	С̅Τ̅Α̅Λ	stal	BISKUP
ΒΟ̅Κ̅Η̅Ν̅Ι̅Σ	βoκн̅т̅н̅с̅н̅т̅	ZMARTWYCHWSTANIE	С̅Π̅Σ	sp̅s	ZBAWICIEL
Γ̅Δ̅Σ	гoспoд̅л̅	PAN	Τ̅Ρ̅Ι̅Ц̅Α	tri̅ca	TRÓJCA ŚWIĘTA
Δ̅Υ̅Σ	д̅у̅х̅	DUCH	Υ̅Δ̅	ud̅	CUKOTWÓRCA
Ε̅Π̅Ι̅Σ	ε̅π̅ι̅σκο̅π̅ε̅	BISKUP	Χ̅ς̅	ch̅s̅	CHRYSZTUS (gr.)
Ἰ̅ς̅ / Ἰ̅η̅ς̅	и̅η̅с̅υ̅с̅	JEZUS	Ц̅Α̅	ca̅	KRÓL

Przykłady abrewiacji na ikonach

ΔΕ ΒΙΟΓΡΑΦΗΝ ΣΕΡΑΦΙΜ	DE BIOGRAFIEN SERAFIM	1600/10
Ε̅Ι̅Σ̅ Ι̅Α̅Δ̅Α̅ Π̅Ρ̅Ο̅Κ̅Σ	E̅I̅S̅ I̅A̅Δ̅A̅ Π̅Ρ̅Ο̅Κ̅Σ	1600/10
ΒΛΗΔΑΛΕΤΕΛΑΚΕ	BLHDALETALAKE	1600/10
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΕΒΥΣΑ	POLITIKA PREBUSA	1600/10
Θ̅Λ̅Η̅Ν̅Ι̅Σ̅ Π̅Ε̅Τ̅Ε̅Σ	TH̅L̅H̅N̅I̅S̅ Π̅Ε̅Τ̅Ε̅Σ	1600/10
Γ̅Α̅Ν̅Α̅Σ̅ Η̅Ν̅ Κ̅Α̅Ν̅ Υ̅Δ̅Ο̅Σ̅	G̅A̅N̅A̅S̅ Η̅Ν̅ Κ̅Α̅Ν̅ Υ̅Δ̅Ο̅Σ̅	1600/10
Ε̅Π̅Ι̅Σ̅Κ̅Ο̅Π̅Ο̅Σ̅	E̅Π̅Ι̅Σ̅Κ̅Ο̅Π̅Ο̅Σ̅	1600/10
Υ̅Δ̅Ο̅Σ̅ Υ̅Δ̅Ο̅Σ̅	UD̅O̅S̅ UD̅O̅S̅	1600/10

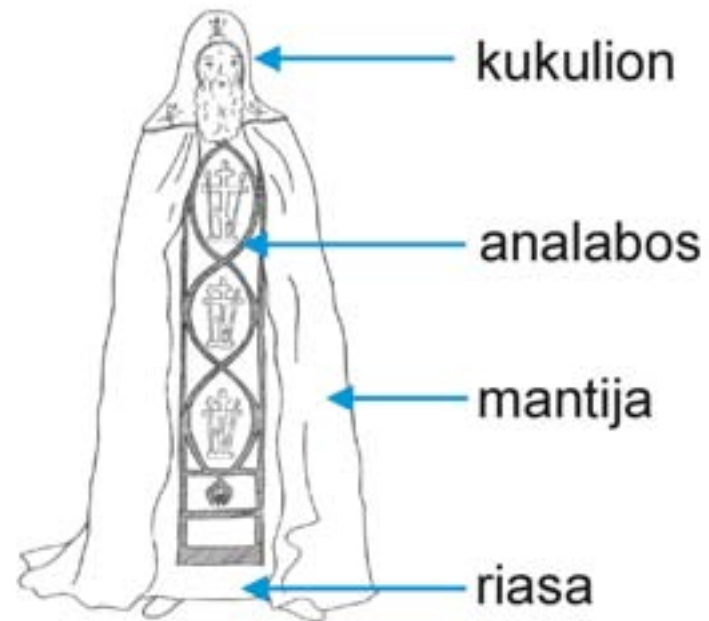
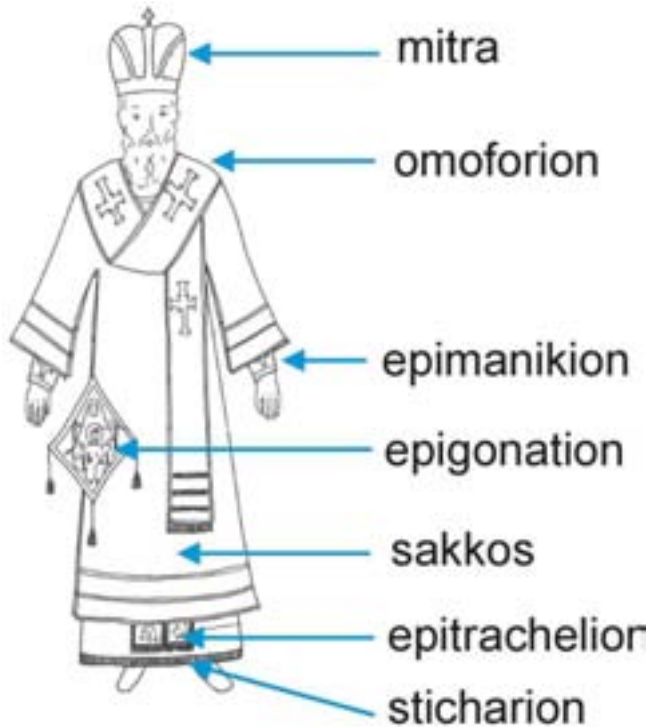
Wzory pisma

Przykłady abrewiacji na ikonach

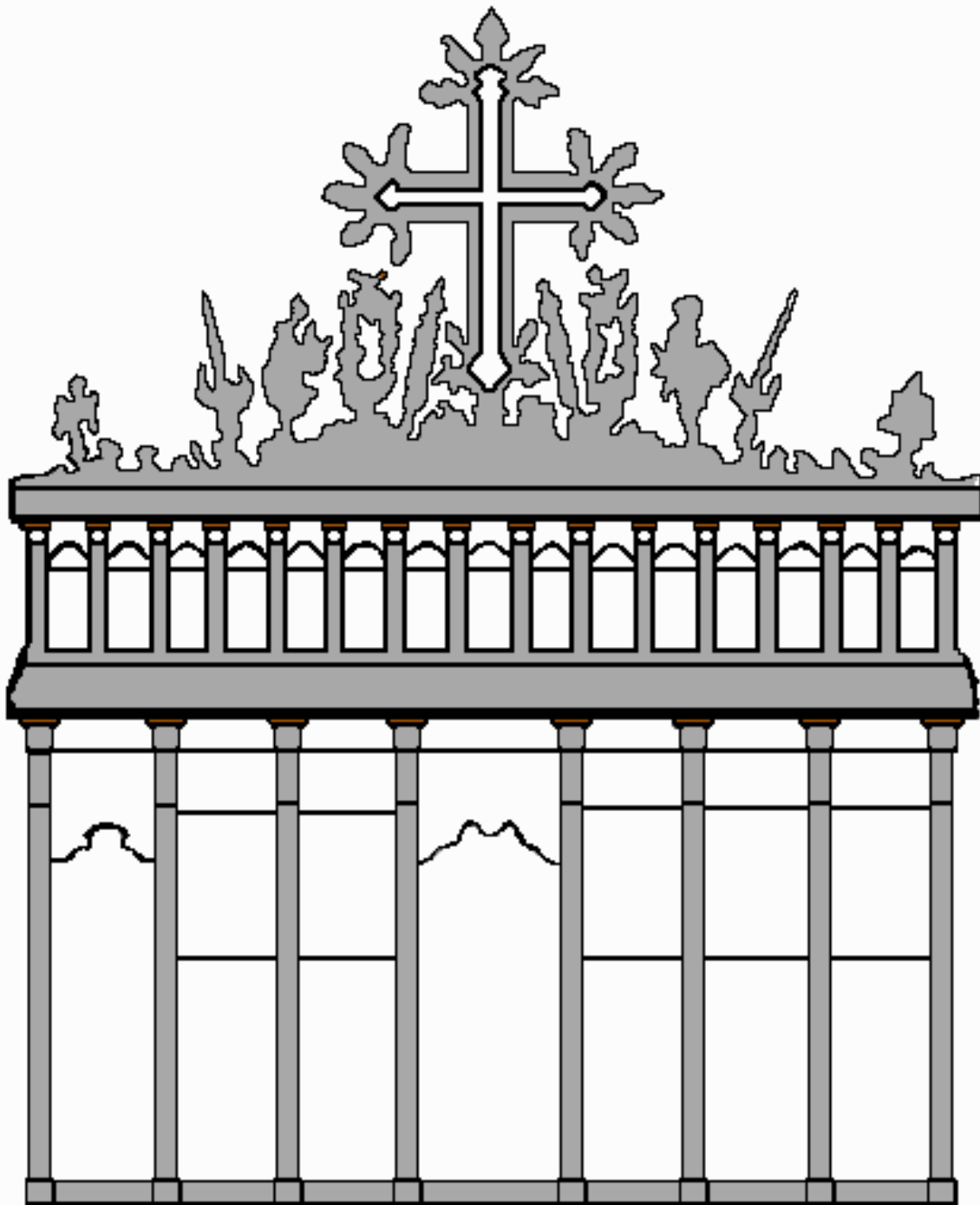
Ἀρχὴ τοῦ βασιλείου ἰσχυῶ	ἀρχὴ τοῦ ἐβανγελίου ἰησοῦ χριστοῦ	IX w.
οὐσίας δεγενομένη	οὐσίας δεγενομένης	XI w.
δια χηρος δε καμῶ ἰωάννου	δια χηρος δε καμῶ ἰωαννου	XIII w.
ἐγὼ ἐμί ἠανάστασις	ἐγὼ ἐμί ἠανάστασις	XVII w.

Wzory pisma

Szaty duchowieństwa prawosławnego

Początki ikonostasu

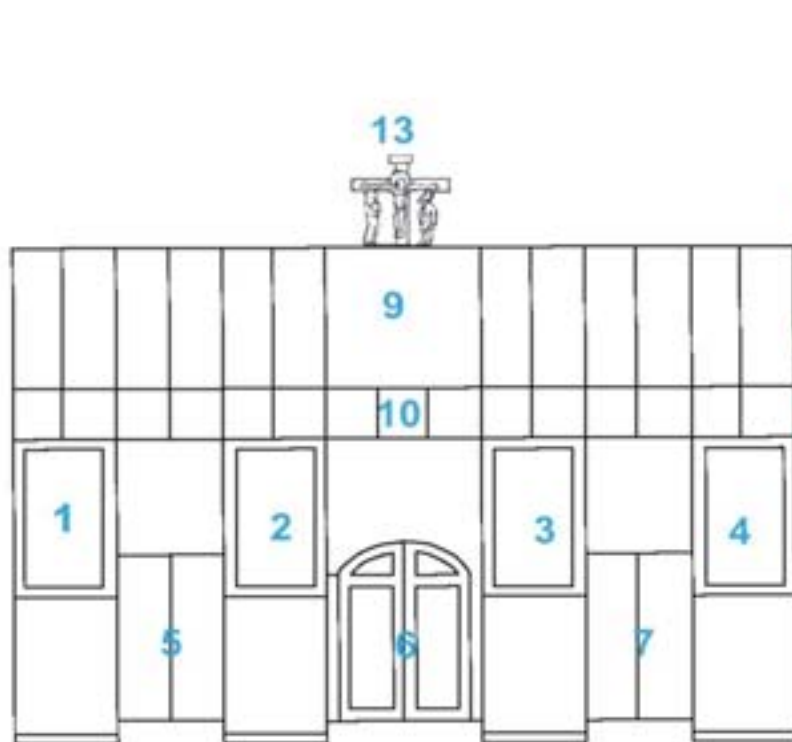

**Wnętrze cerkwi
– ikonostas**

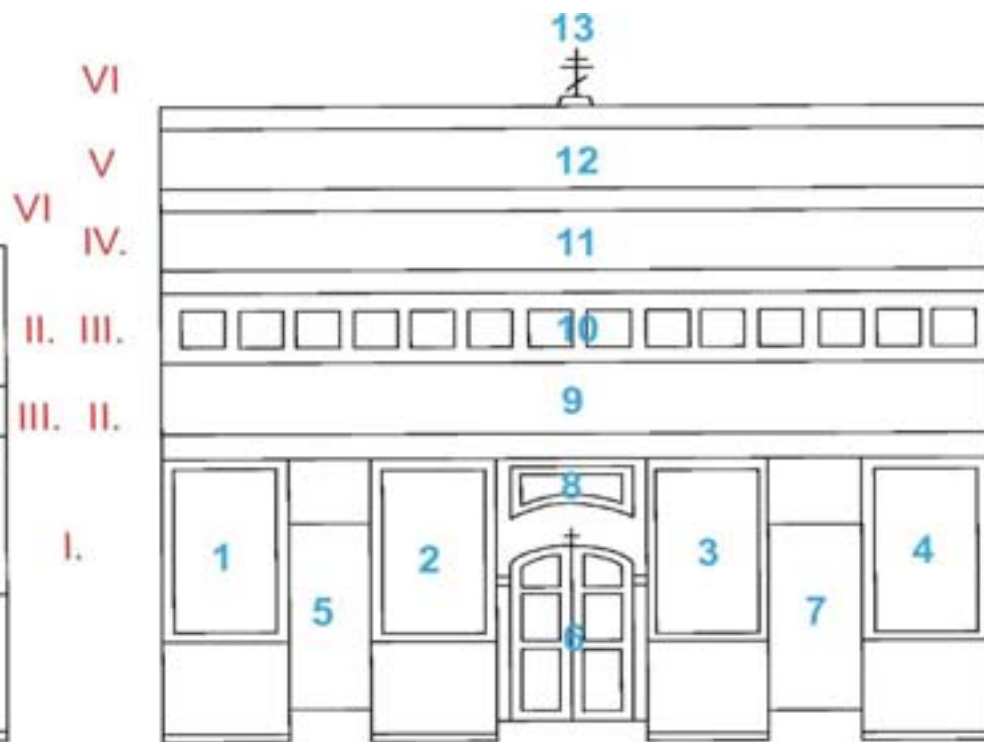
Ikonostas grecko-bałkański, a ikonostas rosyjski

Ikonostas grecko-bałkański

Rzędy ikonostasu:

- I. Ikony namiestne
- II. Deesis
- III. Ikony święteczne
- IV. Prorocy
- V. Patriarchowie
- VI. Pasja

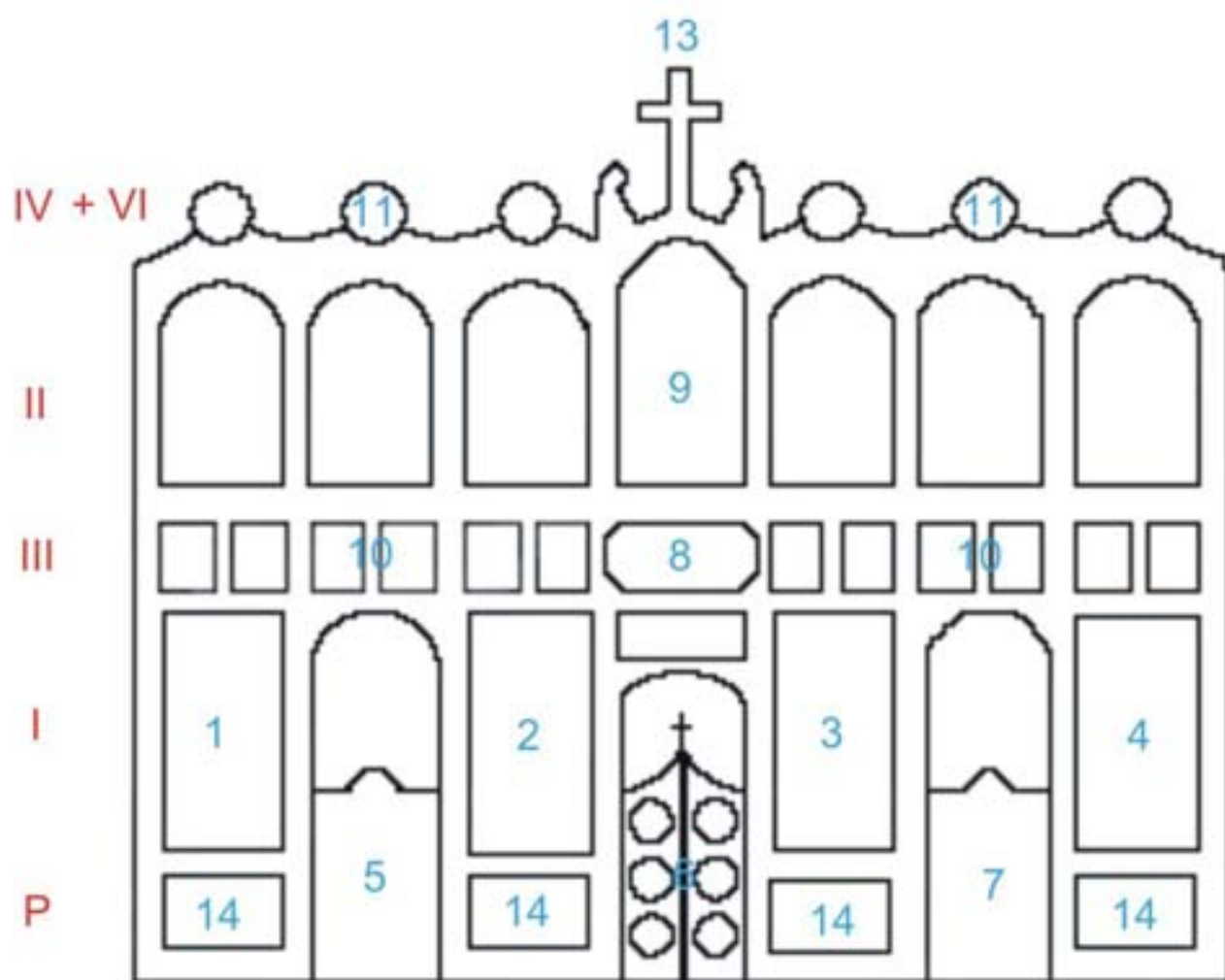

Ikonostas rosyjski

Przedstawienia:

- 1. Ikona szczególnie popularnego świętego
- 2. Ikona Bogarodzicy
- 3. Chrystus Nauczający
- 4. Ikona Chramowa
- 5. Diakońskie drzwi
- 6. Królewskie drzwi
- 7. Diakońskie drzwi
- 8. Ostatnia Wieczerza
- 9. Deesis
- 10. Prazdniki
- 11. Prorocy
- 12. Patriarchowie
- 13. Pasja

Ikonostas Karpacki

P. Predella

I. Ikony namiestne

II. Deesis

III. Ikony święteczne

IV. Prorocy

V. -----

VI. Pasja

1. Ikona szczególnie popularnego świętego

2. Ikona Bogarodzicy

3. Chrystus Nauczający

4. Ikona Chramowa

5. Diakońskie drzwi

6. Królewskie drzwi

7. Diakońskie drzwi

8. Ostatnia Wieczerza

9. Deesis

10. Prazdniki

11. Prorocy

12. -----

13. Pasja

14. Sceny starotestamentowe